

Slovenstvo in hitlerizem

Vito Kraigher

Petnajst let je minilo, odkar je hitlerizem pod znamko „Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei“ začel podvzemanj svoje prve krvave pogrome proti razredno zavednemu nemškemu delavstvu.

Peto leto Hitlerjeve vlade v Nemčiji že teče, peto leto negotovosti Evrope in sveta, kdaj ju bodo notranja protislovja hitlerjanske diktature v Nemčiji pognale v nov svetovni požar, čigar začetek doživljamo že leto dni v nesrečni Španiji — prvi žrtvi nemškega in italijanskega fašizma. Katera bo naslednja? Češkoslovaška? Francija? Ali mogoče mi, Slovenci?!

Slovenci smo že opredelili svoj odnos do hitlerizma kot socijalnega, gospodarskega in političnega sistema. Nekateri se zanj navdušujejo in ga skušajo presaditi na slovenska tla, doslej brez večjih uspehov. V teh poizkusih tekmujeta med seboj obe naši tradicionalni politični stranki, klerikalna in liberalna, kakor se pač vrstita na oblasti. Drugi so hitlerizem zavrgli ter vidijo v njem najbolj brutalno in poslednje sredstvo finančnega kapitala za izžemanje širokih delovnih plasti, njihovo obvladovanje in izkoriščanje.

Mnogo važnejše in še vse bolj potrebno pa je, da opredelimo stališče slovenskega naroda kot celote do tako grozečega hitlerizma. Razjasniti si moramo danes, ko pljuska že prav nevarno preko naše narodnostne, pa tudi državne meje, kakšen more biti njegov pravi odnos do Slovencev kot naroda, ki ima v svoji posesti vzhodne obronke Alp, vso severno obalo Jadranskega morja in tvori naravno zaledje Trsta, največje jadranske luke. Razčleniti moramo odnos hitlerizma do nas, tako glede na naš geografski položaj in geopolitične funkcije, kakor tudi na bližnje in daljne smernice hitlerjanske zavojevalne politike.

To je nepopisan list slovenske današnje stvarnosti, ko se nad našim ozemljem začasno še družita v skupno os „Drang nach Osten“ nemški in italijanski fašizem, mi Slovenci si pa še nismo zastavili vprašanja, kakšno nevarnost pomenita za naš narodni obstoj, marveč smo le „načelno“ oba fašizma ali sprejeli ali odklonili. Tako imamo zopet dokaz več za našo politično nedozorelost in nestvarnost, zlasti pa tudi za zaslepljenost samozvanih „voditeljev“ slovenskega naroda, ki stremljenja obeh fašizmov iz „načelnih“ razlogov — borbe proti boljševizmu — izdatno podpirajo.

Da krenemo v spoznavanju hitlerizma in raziskovanju njegovega odnosa do Slovencev na pravo pot, je potrebno, da spoznamo njegovo stališče do vprašanj, ki se tičejo ali so se tikala tudi Slovencev, potem pa moramo spoznati metode njegovega poseganja v tuja mu narodnostna področja, ki si jih hoče prisvojiti.

Hitlerjev „Mein Kampf“, ki vsebuje teorijo in program nacionalsocializma, je tudi za Slovence nad vse zanimiva knjiga. Takoj na prvih straneh, ko popisuje „Führer“ oz. njegov pisec svojo genialno mladost v obmejnem avstrijsko-bavarskem mestecu, se odkrije pred nami ob razpravljanju o vprašanjih, ki smo jih mi pred vojno najbolj ostro občutili, vsa zlaganost Hitlerjevega podajanja zgodovinskih dogodkov in njihovo brezobzirno potvarjanje. Iz teh potvorjenih postavk izvaja potem hitlerizem svoje osvajalne zaključke.

„Mein Kampf“ mora vsakega malo kritičnega bralca odbiti. Slovenski bralec bi pa moral postati nad vse kritičen do knjige takoj ob prvih straneh.

Slovenci še nismo pozabili na raznarodovalno politiko habsburške Avstrije. Tudi mi mlajši ne, ki smo pod dvojno monarhijo preživeli komaj še svoja otroška leta in mogoče eno do dve šolski leti. Hitler pa govori, da se je že kot šolarček „naučil razumeti in doumeti smisel zgodovine“ (str. 9)¹ o raznarodovalni politiki Avstrije — proti Nemcem!

„Le malokateri Nemec iz Reicha ima komaj kak pojem o večnem neizpros-nem boju za nemški jezik, nemško šolo in nemško bistvo (v habsburški Avstriji, op. pisca). Šele danes, ko je ista žalostna usoda vsiljena tudi mnogim milijonom našega naroda iz Reicha, ki pod tujim gospodstvom sanjajo o skupni domovini ter si v hrepenenju po nji skušajo pridobiti vsaj najsvetejšo pravico do materinega jezika, razume širši krog, kaj je to, borba za svojo narodnost. Sedaj šele tudi more ta ali oni oceniti veličino nemštva v Vzhodni Marki (v Avstriji, op. pisca), ki je samo sebi prepuščeno dolga stoletja Reich varovalo proti vzhodu zato, da je slednjič v utrudljivih malenkostnih praskah branilo nemško jezikovno mejo v času, ko se je Reich pač zanimal za kolonije, ne pa za lastno meso in kri pred svojimi vrati.“ (str. 9).

Hitler torej primerja usodo Nemcev v bivši Avstriji z današnjo usodo Nemcev v poljski Šleziji, naši Vojvodini, Češkoslovaški in Madjarski. V nasprotju z vso zgodovinsko resnico smelo postavi na mesto borbe slovan-skih avstrijskih narodov za njihovo jezikovno mejo proti nemštvu borbo avstrijskega nemštva za ohranitev (!) njegove jezikovne meje. Na take trditve gradi nato Hitler svojo sodbo o habsburški Avstriji.

Nemcem tako sovražna habsburška Avstrija se, po Hitlerju, ni omejila zgolj na njihovo kulturno zatiranje, marveč jih je tudi gospodarsko naj-bolj tlačila.

„Neznosna bremena je nalagala (Avstrija. o. p.) nemškemu narodu, nezasli-sane so bile njegove žrtve na davkih in krvi in vendar je moral vsak, ki ni bil popolnoma slep, uvideti, da je bilo vse to zaman“ (str. 13).²

¹ „Mein Kampf“ von Adolf Hitler, München 1935.

² Da si bralec lažje ustvari pravo sliko o Hitlerjevi doslednosti, navajamo v tej zvezi še sledeče mesto iz njegove knjige (str. 75.) ...„Njegove (=avstrijskega

Skratka, habsburška Avstrija je bila najboljša mati svojim slovanskim narodom, za avstrijske Nemce pa je bila najbolj krivična mačeha, ki jih je hotela popolnoma iztrebiti:

„Kar nas je pri tem najbolj bolelo, je bilo to, da je ves ta sistem moralno krila zveza z Nemčijo, s čimer je Nemčija sama do neke meje sankcionirala počasno iztrebljanje nemštva v stari monarhiji“ (str. 14).

Kot odgovor na to iztrebljanje Nemcev v Avstriji je vzniklo vsenemško gibanje v dvojni monarhiji:

„Ko pa je šel po veliki vojni (francosko nemški iz l. 1870—71, op. pisca) habsburški dvor s poslednjo energijo na delo, da nevarno nemštvo dvojne monarhije počasi pa neizprosno iztrebi — kajti to je moral biti končni cilj politike poslovanjevanja — tedaj je vzplamtel odpor na smrt obsojenega naroda s tako silo, kakor je nemška zgodovina novejšega časa še ni poznala“ (str. 103).

Kakor je bilo v dvojni monarhiji vse proti Nemcem, ki so jih hoteli popolnoma iztrebiti, tako so na drugi strani služile vse avstrijske ustanove od dinastije, cerkve in parlamenta navzdol zgolj poslovanjevanju te umirajoče države:

„Čim se je avstrijski dvor končnoveljavno odločil, da bo preuredil Avstrijo v slovansko državo, je posegal po vsakem sredstvu, ki bi kakorkoli moglo pomagati v to smer.“ (str. 118).³

Eno takih najmočnejših sredstev za poslovanjevanje Avstrije je bila tudi — katoliška cerkev!

Odločilno za stališče vsenemškega gibanja proti katoliški cerkvi je bilo.... njeno nezadostno zagovarjanje nemških pravic, na drugi strani pa predvsem njeno trajno zagovarjanje predrznih slovanskih zahtev“ (str. 119).

Slednjič ne smemo izpustiti še parlamenta, ki je Hitlerju povsod trn v peti. Tudi avstrijski parlament je bil zgolj orodje za poslovanjevanje Avstrije:

„Od leta do leta je postajal parlament (avstrijski, op. pisca) ustanova, ki ji je bil namen, da počasi uniči nemštvo“ (str. 111).

Nemca, op. pisca) gospodarske zveze so obsegale često vso raznotero državo. Skoro vsa res velika podjetja so se nahajala v njegovih (=nemških, op. pisca) rokah, vodilno tehnično in uradniško vodstvo je bilo nemško. Bil je (avstrijski Nemec, op. pisca) tudi nosilec zunanje trgovine.... Politično je le on (avstrijski Nemec, op. pisca) še ohranjeval državo... Oficirski kor je bil še vedno nemški, višje uradništvo pa pretežno. Nemški sta bili slednjič tudi umetnost in znanost... Nemštvo je vodilo vso zunanjo politiko.“

³ Še mnogo bolj vehementno se izraža glede dinastije na drugem mestu: „Nadvojvodski dvor je „čehiziral“ kjer je le mogel in res sama boginja večne pravice in neizprosno maščevanje je tako ukrenilo, da je padel smrtni sovražnik avstrijskega nemštva nadvojvoda Franc Ferdinand baš od krogel, ki jih je sam pomagal vlivati. Saj je ravno on najbolj ščitil od zgoraj dol izvajano poslovanje Avstrije“ (str. 13).

Avstrijsko nemštvo je torej bilo v Avstriji trd, neizprosni boj za svoj obstanek proti slovanskim narodom dvojne monarhije, ki smo uživali pri zatiranju ubogih Nemcev blagodejno podporo avstrijskega dvora, katoliške cerkve in dunajskega parlamenta.

Hitler je bil kot dober zgodovinar od vsega početka prepričan, da mora Avstrija propasti. Vzroki tega nujnega propada pa so pri njem kaj različni, često z njegovimi lastnimi trditvami, vedno pa z zgodovinsko resnico v nasprotju. Tako pravi:

„V prepričanju, da se more donavska država ohraniti le z žrtvovanjem nemštva, da pa tudi počasno poslovanje nemštva še nikakor ni porok za res življenja zmožno državo, ker moramo gledati na državotvorno moč slovanstva z veliko skepsa.... (str. 39).

Le žrtvovanje 10 milijonov avstrijskih Nemcev bi tedaj moglo ohraniti Avstro-Ogrsko pri življenju. To ugotovitev pa Hitler kasneje sam postavi na glavo in zatrjuje nasprotno:

„Pod imenom „Avstrija“ razumem ono področje velike habsburške države, ki je po svojem nemškem prebivalstvu ne samo historičen vzrok nastanka te države sploh, marveč, ki je tudi v svojem prebivalstvu posedoval izključno tisto moč, ki je tej politično tako umetno sestavljeni tvorbi mogla stoletja dajati notranje kulturno življenje. Čim bolj pa je čas napredoval tem bolj sta bila obstoj in bodočnost te države odvisna od tega, da se obdrži ta začetna celica države“. (str. 73.).

Prejšnji trditvi popolnoma nasprotna trditev! Dočim vidi Hitler najprej edino možnost, da se Avstrija ohrani s tem, da žrtvuje avstrijske Nemce, trdi nekaj strani kasneje, da sta obstoj in bodočnost Avstrije zavisela od obstoja avstrijskega nemštva, kot „Keimzelle“ države.

Takih protislovnih trditev najdemo v celi knjigi, v vseh področjih, ki jih Hitler v nji obravnava, nešteto. Ta protislovja in pobijanje svojih lastnih trditev so sploh značilna za fašistično pisanje, saj je potvarjanje resnice prvi in glavni namen njihove propagande. Potrebno pa je, da te potvorbe in protislovja razgalimo na vprašanjih, ki jih Slovenci najlažje razumemo in najbolj živo občutimo. Čisto drugače učinkuje in prepričuje, če razgaljamo Hitlerjeve potvorbe na vprašanjih, ki so nam vsem še živo v spominu, ki izpolnjujejo zadnjih 80 let naše narodne zgodovine, kakor pa, če se trudimo pokazati Hitlerjeve nedoslednosti in potvarjanje marksizma, parlamentarizma in drugih teoretičnih vprašanj.

Preko nakazanega Hitlerjevega potvarjanja razvoja dogodkov v bivši Avstriji, ki je del naše polpretekle zgodovine, noben Slovenec ne more. Čim v prvih poglavjih te tako razkričane Hitlerjeve knjige naletimo na takšne potvorbe naše resnične zgodovine, ne moremo tudi naslednjih njegovih razglabljanj, če trezno mislimo, če sploh mislimo, ko knjigo beremo, spre-

jemati za čisto zlato, marveč jih moramo brati nad vse kritično. Hitlerjeve teorije o parlamentarizmu, rasizmu, marksizmu, semitizmu, itd. ne prene-sejo nobene kritike, ter se kritično gledane pokažejo kot nadaljnje po-tvorbe drugih znanosti in njihovih izsledkov (sociologije, eugenike itd.).

Dočim torej mi Slovenci, kakor vsi ostali slovanski narodi bivše Av-strije vemo, da je povzročilo propad Avstrije, ki je bila gospodarsko go-tovo idealna tvorba — saj po njeni gospodarski obnovitvi streme vsi po-vojni načrti o ureditvi Podonavja, — nasilno zatiranje slovanskih narodov, ki jih je hotela Avstrija tlačiti z manjšino avstrijskih Nemcev (10 milj.), trdi Hitler nasprotno, da je Avstrija propadla radi zatiranja te njene naj-bolj tvorne celice — avstrijskega nemštva po slovanofilski habsburški hiši. Habsburžani so s tem podpirali separatizem slovanskih narodov in kopali grob lastni državi, ki bi jo mogel rešiti le na avstrijske Nemce oprti centra-lizem. — Mi pa vemo, da jo je ravno ta uničil.

II.

Tak je odnos hitlerizma do slovenske preteklosti. Potrebno je bilo, da si ga predočimo, predno preidemo na njegov odnos do današnje slovenske stvarnosti. To tembolj, ker danes večina Slovencev hitlerizem odklanja ali sprejema iz čisto načelnih, slovenskemu narodu daleč stoječih razlogov. Bistvenega pomena je, da si kot samostojen, politično dorastel narod opre-delimo svoj odnos do dogajanj okoli nas in drugod z zrelišča naših sloven-skih interesov, našega današnjega položaja in naših slovenskih nalog v današnjem svetovnem kaosu propadajoče kapitalistične družbene tvorbe.

Slovenske interese in naloge moramo tudi imeti pred očmi, ko se opre-deljujemo proti hitlerizmu, njegovim metodam in ciljem — o nazoru, zlasti svetovnem je pri njem težko govoriti — proti širjenju njegove propagande po naših krajih, zlasti pa proti njegovemu poseganju po naši zemlji.

Poseganje nemškega fašizma po naši zemlji in njegova propaganda, ki se vrši po naših krajih, sta dejstvi, ki ju more zanikati le še slepec. Tema dejstvoma moremo z naše strani zoper postaviti nezaslišano nezanimanje slovenske javnosti, nezanimanje, ki naravnost zaprepašča.

Če govorimo o hitlerjanski propagandi, imamo pred očmi manj očito, pa tem bolj nevarno propagando, ki se vrši na eni strani po zgolj za notranji promet določenih brošurah, publikacijah in „znanstvenih“ izdajah, na drugi strani pa na slovenskih tleh po tajnih zvezah od moža do moža, s poveza-nostjo nemškega življa pri nas, ki udarja zadnja leta na dan z organizira-nimi ukrepi proti vsemu, kar ni nemško-fašistično — omenjamo samo do-sledno bojkotiranje nenemških filmov v Mariboru, — s svojo nemško nošnjo — hitlerjanski klobuki in bele nogavice — kar vse je pa zgolj zunanji videz skritih, „slovenski „narodno-zavedni“ javnosti neopaznih niti, ki so že pre-

pletle slovensko Spodnje Štajersko z mrežo hitlerjanskih postojank, katere čakajo na primeren trenutek in se nanj pripravljajo.

Čas je, da pogledamo tej stvarnosti v oči, jo razgalimo, ne tiščimo glave po nojevsko v pesek, da nam ne bo zgodovina zopet pripravila razočaranj, kakor l. 1918.

Nikakega vpliva ne more imeti na naše stališče proti hitlerizmu morebitna naklonjenost naše vlade današnji Nemčiji. Kakor nešteto drugih je to zopet le primer več, da nam slovenski interesi narekujejo glede nekih vprašanj od Beograda različno stališče. Dejstvo je namreč, da je za Beograd in tudi za Zagreb hitlerizem vprašanje demokracije ali fašizma, — za Ljubljano in Maribor, skratka za Slovence, pa je hitlerizem vprašanje našega narodnostnega obstoja ali propada.

Hic Rhodus, hic salta.

Hitlerjeva Nemčija je zadnja leta po Marseillu z Jugoslavijo nad vse prijateljska v svojem uradnem tisku in govorih. Pazljivi poslušalec in bralec njihovih prijateljskih izlivov bo pa kmalu ugotovil, da Slovenci teh izlivov prijateljstva nismo deležni in da nas v njih nikoli ne omenjajo. Ne ugotavljajo naših vojaških vrlin, viteškega duha in podobnih epitetov hitlerjanskih odlik, marveč nas kratkomalo preidejo. Kadar govore o jugoslovanskem narodu izhaja iz vseh besed in misli, ki jih razpredajo, da mislijo samo na Srbe — balkanske Pruse, kakor jih nazivajo in kar je po njihovem najvišje možno odlikovanje tujega naroda — vzporediti in celo enačiti ga s Prusi.

Tako beremo nekje o Srbih:

„Njihova državno-politična in vojaška nadarjenost jih je, kakor Pruse, privedla do tega, da so ustanovili veliko državo in jim je prinesla tudi časten naziv: „Preussen des Balkans“ (Das Junge Deutschland, juni 1934).

Nam Slovincem gotovo ni za tako prazno hvalisanje. Ugotoviti pa moramo ta odnos uradne Nemčije do nas, ker je vse drugačen kakor do Srbov in „jugoslovanskega“ naroda. O nas najdemo sledečo sodbo današnje Nemčije:

„.... die alpine Unterschicht, die ohne Eigenwert trotz aller Germanisierung im wesentlichen abergläubisch und knechtisch geblieben ist“ (Der Mytus des XX. Jahrhunderts, Alfred Rosenberg).⁴

Če prodremo za uradne govore predstavnikov današnje Nemčije in poiščemo ter preberemo tudi hitlerjanske, za Jugoslavijo neoficijne izdaje, ki so pa za notranjost Nemčije najbolj uradni izraz teženj hitlerjanske

⁴ V potopisu nemškega novinarja „Jugoslavischer Querschnitt“ (von dr. Walter Schmitt) se omenjajo Belgrad, Sarajevo, Cetinje, Kotor, Dubrovnik, Split, „Agram“. Slovencev ne omenja.

Nemčije po tujih zemljah, kmalu spoznamo zakaj nas celo v uradnih izjavah molče preidejo: za hitlerjevsko Nemčijo ne obstojamo kot narod, niti kot del jugoslovanskega naroda ne. Mi smo za njo neka, že tisoč let v nemški sferi na njihovih tleh živeča amorfna masa, narodič, ki mu je potrebno le eno, da se strne z Veliko Nemčijo in se s tem vrne v svoje materinsko kulturno naročje.

Našo najstarejšo zgodovino ravnotako potvarjajo kakor polpreteklo in najnovejšo:

„Z napredovanjem Bavarcev je postala Koroška nemška dežela in nemška domovina. ... Knežji kamen in vojvodski stol na zgodovinskem koroškem krnskem polju ... kažeta še danes na pragermanski običaj prevzemanja vlade po nemškem knezu.

Stoletja so prihajala, stoletja so minevala. V koroški mejni marki je teklo življenje po nemškem običaju in mir je obstajal po nemškem pravu, četudi je preostal v jugovzhodnem delu dežele iz časov slovanske zasedbe majhen tujejezičen narodič „die kärntner Windischen“... Od slovanskega vzhoda ni nikoli prišel kak kulturni dar trajne vrednosti. Karavanke niso bile deželna, tudi ne državna meja, bile so „Kulturgrenze“.⁵

Kjer le morejo, popisujejo našo deželo kot nemško in nemštvu pripadajočo.

Zanimivejše kot potrjeni pogledi na našo preteklost so izjave o usodi naših krajev v bližnji bodočnosti. Znani vodja avstrijskih hitlerjancev v izgnanstvu je v Berlinu pozimi l. 1936 govoril:

„Ko bodo postali nacionalsocialisti meč Adolfa Hitlerja, bo nastopil dan, ko ne bo več treba materam od Adrije do Vzhodnega morja, kjer tisoči Nemcev živijo v ječi, čakati pred temi. Zid, ki jim zapira bodočnost se bo zrušil in pokazal se jim bo božanski Tretji Reich.“

Še bolj značilne so njegove nadaljnje besede:

„Izven državnih mej milijoni Nemcev ne morejo izpolniti naloge, ki jim jo je usoda namenila, zato morajo nacionalisti v Nemčiji na nje misliti in jih podpirati.“

Še preden so se povzpeli na oblast, so hitlerjanci objavili pogoje, pod katerimi so pripravljeni sodelovati pri ustvarjanju Panevrope t. j. zveze Evropskih držav: Nemškim manjšinam v Poljski, Čehoslovaški, Danski, Belgiji, Rumuniji, Italiji in Jugoslaviji se mora priznati pravica, da se s plebiscitom izrečejo za spojitve z Veliko Nemčijo.

Takih primerov bi lahko navedli še na tisoče.⁶ Vendar namen tega članka ni bil, da bi podal izčrpno te teorije, marveč hoče na nje le opozoriti slovensko javnost.

⁵ Harald Fuergen: „Tausendjährige Suedmark des Deutschtums: Grenzmark Kärnten“.

⁶ V tej zvezi opozarjamo na predavanje ing. Mačkovška: „Slovenija, osobito Podravje v sodobnih nemških teorijah.“